

pow. BĘDZIN
CZELADŹ - PIASKI
miasto
Katowice, dnia 4 sierpnia 1992 roku

L. dz. PZOZ-53400/R/161/2/92

Numer rejestru A/1479/92

D E C Y Z J A

w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków " A "

Na podstawie art. 5 pkt. 1, art. 8 ust. 1 pkt. 2 i art. 14 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 15 lutego 1962 roku o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz.U. Nr 10, poz. 48, z 1983 r. Nr 38, poz. 173, z 1989 r. Nr 35, poz. 192 i z 1990 r. Nr 56, poz. 322) oraz art. 104 Kpa w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego z urzędu

o r z e k a m:

wpisać do rejestru zabytków województwa katowickiego pod numerem rejestru A/1479/92 następujące dobro kultury:

Układ urbanistyczny i zabudowę osiedla robotniczego w dzielnicy Piaski w Czeladzi, w skład którego wchodzi:

- 1) budynki mieszkalne przy ulicy 3 Kwietnia 2,4,6,10,12,14,16,18,20,22,24,26, 3,5,7,9,11,13,15,17,19,21; Kościuszki 1,4,6,8,10,12,14,16,18,20,22; Sikorskiego 1,6,8,10,24,26; Mickiewicza 8 oraz budynki użyteczności publicznej: "Dom Katolicki" (dawna szkoła) przy ulicy Kościuszki 3, kościół parafialny Matki Boskiej Bolesnej, plebania przy ulicy Francuskiej 1, kapliczka przy kościele na skrzyżowaniu ulic Kościuszki i Francuskiej, dawny klub urzędniczy przy ulicy Sikorskiego 3;
- 2) zespół osiedlowy, który tworzy zabudowa ulic: Krzywej 1,3,5,2,4; Warszawskiej 2,4,6,8,10, 1,3,5,7; Nowopogońskiej 220, 218,216,214,212,210; Zwycięstwa 1;
- 3) budynki mieszkalne przy ulicy Francuskiej 5,7,9,11,13;
- 4) zabudowa mieszkaniowa przy ulicy Betonowej 2,4,6,8,10,12,14,16,18,20,22,24,26,28,30,32,34, 1,3; Nowopogońskiej 230,232,234,236,238,240,242.

W ramach poszczególnych zespołów decyzją obejmuje się: rozplanowanie osiedla, zabudowę mieszkaniową, budynki użyteczności publicznej - w granicach zaznaczonych na mapkach stanowiących integralną część niniejszej decyzji.

Obiekty pozostają we władaniu: Parafii Rzymsko-Katolickiej w Czeladzi pod wezwaniem Matki Boskiej Bolesnej (kościół parafialny, plebania, budynek przy ulicy Kościuszki 1), Urzędu Miejskiego w Czeladzi (budynki przy ulicy Kościuszki 3, 3-go Kwietnia 21, Sikorskiego 1,3 oraz Francuskiej 5,7,9,11,13), pozostałe obiekty pozostają we władaniu Skarbu Państwa - Kopalni Węgla Kamiennego "Saturn" w Czeladzi.

U Z A S A D N I E N I E

Dzielnica robotnicza Piaski jest przykładem przestrzennego założenia mieszkaniowego robotniczego pochodzącego z lat dwudziestych XX wieku, powstałego w wyniku działalności inwestycyjnej i budowlanej kopalni. Architektura mieszkaniowa i usługowa jest świadectwem kultury materialnej środowiska robotniczego.

Całość założenia jest przykładem kompleksowego, harmonijnego rozwiązania osiedla robotniczego z początku XX wieku.

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom - na podstawie art. 127 § 1 i 2 Kpa - odwołanie do Ministra Kultury i Sztuki w terminie 14 dni od jej doręczenia, za moim pośrednictwem.

pieczęć
okrągła

podpis i pieczęć
W K Z

Załączniki:

1. Opis układu
2. Mapka sytuacyjna pierwszego zespołu w skali 1 : 1000
3. Mapka sytuacyjna drugiego zespołu w skali 1 : 1000
4. Mapka sytuacyjna trzeciego zespołu w skali 1 : 1000
5. Mapka sytuacyjna czwartego zespołu w skali 1 : 1000
6. Pouczenie o skutkach wpisu układu do rejestru zabytków

WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW
w Katowicach

dr inż. arch. Andrzej Grzybowski

Otrzymują:

1. Burmistrz Miasta Czeladzi
ul. Katowicka 45, 41-150 Czeladź
2. KWK "Saturn"
ul. Musiała 2, 41-150 Czeladź
3. Parafia Rzymsko-Katolicka Matki Boskiej Bolesnej
ul. K. Świerczewskiego 1, 41-253 Czeladź

Do wiadomości:

4. Wydział Urbanistyki, Architektury i Nadzoru Budowlanego UM
ul. Katowicka 45, 41-150 Czeladź
5. Wydział Geodezji, Gospodarki Gruntami i Rolnictwa UM
ul. Katowicka 45, 41-150 Czeladź
6. Urząd Rejonowy w Będzinie
ul. Sączewskiego 6, 42-500 Będzin
7. Ośrodek Dokumentacji Zabytków
Aleje Ujazdowskie 6, 00-461 Warszawa

do decyzji nr A/1479/92

z dnia 4 sierpnia 1992 r.

Układ urbanistyczno-przestrzenny osiedli robotniczych w dzielnicy Czeladź-Piaski, ukształtowany w latach dwudziestych XX wieku, zlokalizowany na południowy zachód od centrum miasta, w bezpośrednim sąsiedztwie kopalni "Saturn" (dawniej "Czeladź"), obejmuje:

- ulice: Nowopogońską, Kościuszki, 3-go Kwietnia, Krzywą, Warszawską, Zwycięstwa, Krakowską, Francuską, Świerczewskiego, Betonową i Sikorskiego;
- budynki mieszkalne i usługowe;
- ciąg budynków gospodarczych;
- park przyosiedlowy przylegający do ulic Świerczewskiego i Kościuszki.

Obecnie w obrębie dzielnicy Piaski można wyróżnić cztery zachowane zespoły mieszkaniowe:

- 1) zespół mieszkaniowy pomiędzy ulicami 3-go Kwietnia, Kościuszki i Sikorskiego;
- 2) zespół mieszkaniowy przy ulicach Nowopogońskiej, Warszawskiej, Krzywej i Zwycięstwa;
- 3) budynki mieszkalne przy ulicy Francuskiej;
- 4) zespół mieszkaniowy przy ulicy Betonowej i Nowopogońskiej.

ad 1.

W skład zespołu wchodzi zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna, robotnicza, pozostałości zabudowy urzędniczej, kościół parafialny pod wezwaniem Matki Boskiej Bolesnej, Dom Katolicki (dawna szkoła), dawny klub urzędniczy, park przyosiedlowy.

W zespole tym występują dwa zasadnicze typy zabudowy mieszkaniowej robotniczej:

- typ pierwszy (ulica Kościuszki) - budynki regularnie usytuowane wzdłuż ulicy. Wszystkie budynki wielorodzinne, założone na planie prostokąta, dwukondygnacyjne, podpiwniczone, przykryte dwuspadowym, symetrycznym dachem, krytym papą. Fasady frontowe, tylne oraz boczne symetryczne, siedmioosiowe, z centralnie usytuowanym wejściem. Otwory okienne prostokątne lub zamknięte łukiem odcinkowym. Stalarka drewniana dwuskrzydłowa, skrzynkowa, ośmiokwaterowa. Budynki wykonane z kamienia naturalnego, nietynkowane. Elewacje posiadają ceglany detal - ceglane naroża budynków, opaski okienne i drzwiowe, ceglany gzyms podokienny na drugiej kondygnacji. Na zapleczu budynków, równoległe do ulicy, zlokalizowany ciąg zabudowań gospodarczych;
- typ drugi (ulica 3-go Kwietnia) - budynki wielorodzinne, dwukondygnacyjne, przykryte dwuspadowym, symetrycznym dachem, usytuowane kalenicą równoległe względem ulicy. Wykonane w cegle, nietynkowane. Przy ścianach bocznych dostawione późniejsze przybudówki. Obiekty ubogie w detal architektoniczny. Otwory okienne zamknięte łukiem odcinkowym. Stalarka drewniana, dwuskrzydłowa, ośmiokwaterowa. Na zapleczu wolnostojące budynki gospodarcze. W części północnej ulicy występuje zabudowa mieszkaniowa jak na ulicy Kościuszki - budynki szczytowe ustawione, wykonane z kamienia sztucznego, posiadają ścięte naczółki dachów, kryte eterni-

tem. Nie posiadają gzymsu międzykondygnacyjnego.

W części zachodniej i południowej kwartału zlokalizowane są budynki użyteczności publicznej (dawny klub urzędników) oraz zabudowa mieszkaniowa, które charakteryzują się bogactwem formy i detalu architektonicznego. Budynki założone na planie prostokąta, trzy i czterokondygnacyjne, wykonane z cegły. Posiadają bogaty detal w partii szczytowej (np. schodkowy szczyt nad ryzalitem w budynku klubu urzędniczego). Elewacje wykonane cegłą ceramiczną (nadproża okien, gzymsy, lizeny, narożniki budynków).

W południowo-wschodniej części przy ulicy Kościuszki, w sąsiedztwie parku osiedlowego, zlokalizowany jest kościół parafialny pod wezwaniem Matki Boskiej Bolesnej, wzniesiony w latach 1922-1924 w stylu neoromańskim, z kamienia naturalnego i sztucznego, wykonany w cegle. Założony na krzyżu łacińskim, trójnawowy, bazylikowy, z wieżą.

W bezpośrednim sąsiedztwie kościoła plebania oraz Dom Katolicki (dawna szkoła).

Na skrzyżowaniu ulic Francuskiej i Kościuszki znajduje się murowana z cegły, nieotynkowana kapliczka, nakryta dwuspadowym dachem.

ad 2.

W skład zespołu wchodzi zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna.

W zespole tym można wyróżnić dwa typy budynków mieszkalnych: - typ pierwszy (ulica Zwycięstwa 1) - budynek założony na planie prostokąta, trzykondygnacyjny, podpiwniczony, przykryty czterospadowym dachem. Elewacja frontowa pięcioosiowa z ryzalitem wejściem, zakończonym trójkątnym szczytem. Budynek wykonany z kamienia sztucznego, z ceglany detal (narożniki budynku, opaski okienne). Okna prostokątne, stolarka drewniana sześciokwaterowa;

- typ drugi (ulice Krzywa i Warszawska) - budynki mieszkalne, wielorodzinne, założone na planie prostokąta, kryte dwuspadowym dachem. Usytuowane szczytowo (ulica Warszawska, Nowopogońska), bądź kalenicowo (ulica Krzywa). Wszystkie budynki wykonane z kamienia sztucznego, z ceglany detal. Okna prostokątne, z drewnianą stolarką sześci- i dziewięciokwaterową (na piętrze). Budynki posiadają późniejsze dobudowane facjaty.

ad 3.

Zespół mieszkaniowy obejmuje pięć budynków mieszkalnych, szeregowo usytuowanych wzdłuż ulicy Francuskiej z przydomowymi ogródkami od frontu.

Budynki dwukondygnacyjne, podpiwniczone, wzniesione z jasnej cegły. Założone na planie prostokąta, przykryte dwuspadowym dachem z trójkątnymi szczytami na osi poprzecznej.

Elewacje frontowa i tylna czteroosiowe, boczne jednoosiowe. Elewacje posiadają dekorację ceglana (opaski okienne, ceglane narożniki, fryz podokienny na elewacji frontowej i tylnej).

Na osi poprzecznej nieznacznie wysunięty ryzalit, zakończony trójkątnym szczytem z drewnianą dekoracją.

ad 4.

Zespół obejmuje 19 budynków mieszkalnych zlokalizowanych wzdłuż drogi owalnicowej (ulica Betonowa) po jej zewnętrznej stronie. Wewnętrzna część owalnicy zawiera tereny zielone, rekreacyjne. Ponadto w skład zespołu wchodzi siedem budynków mieszkalnych usytuowanych szeregowo w trzech rzędach wzdłuż ulicy Nowopogońskiej.

- W zespole tym występują dwa typy budynków:
- typ pierwszy (ulica Nowopogońska numery parzyste 230-242, ulica Betonowa numery parzyste 2-18) - budynki murowane z białej cegły, piętrowe, na rzucie prostokąta. Dach symetryczny, dwuspadowy, kryty papą. Elewacje boczne dwuosiowe, frontowe siedmioosiowe, symetryczne, z wejściem umieszczonym na osi środkowej. Okna drewniane, symetryczne, sześć- lub dziewięciopodziałowe. Detal wykonany w cegle ceramicznej (pilastry na narożach budynków, opaski okienne, schodkowy fryz pod okapem, wykończenia cokołu). Budynkom mieszkalnym towarzyszą zlokalizowane w jednym ciągu zabudowania gospodarcze;
 - typ drugi (budynki przy ulicy Betonowej 1 i 3 oraz numery parzyste 20-34) - budynki parterowe, na rzucie prostokąta, murowane, otynkowane. Nakryte dachem symetrycznym, dwuspadowym, krytym papą. Detal wykonany z cegły ceramicznej (pilastry w narożnikach, opaski okienne, wykończenie cokołów). Elewacje boczne dwuosiowe, frontowe czteroosiowe. Dwa oddzielne wejścia, do każdego mieszkania, ułożone symetrycznie. Nad wejściami daszki jednospadowe. Okna drewniane, sześć- lub dziewięciopodziałowe, zakończone łukiem odcinkowym. Na dachu dwie symetrycznie zlokalizowane facjanki, nakryte daszkami jednospadowymi.

Wyodrębnione zespoły nie stanowią odrębnych jednostek, tworzyły jedną dzielnicę robotniczą wokół kopalni. W chwili obecnej wydzielone są sztucznie na skutek zmian urbanizacyjnych dzielnicy Piaski (wybudowanie nowych budynków blokowych, dewastacja przestrzenne - wyburzenia, powstawanie nowej zabudowy).

WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW

Alexander
dr inż. arch. Andrzej Grzybowski

Państwowa Służba Ochrony Zabytków
ODDZIAŁ WOJEWÓDZKI
w Katowicach
40-042 Katowice, ul. Witka Stwosza 51
tel. centr. 67 30 81-9, 61 88 81-2,
61 88 50-6, tel. bezp. 61 88 07

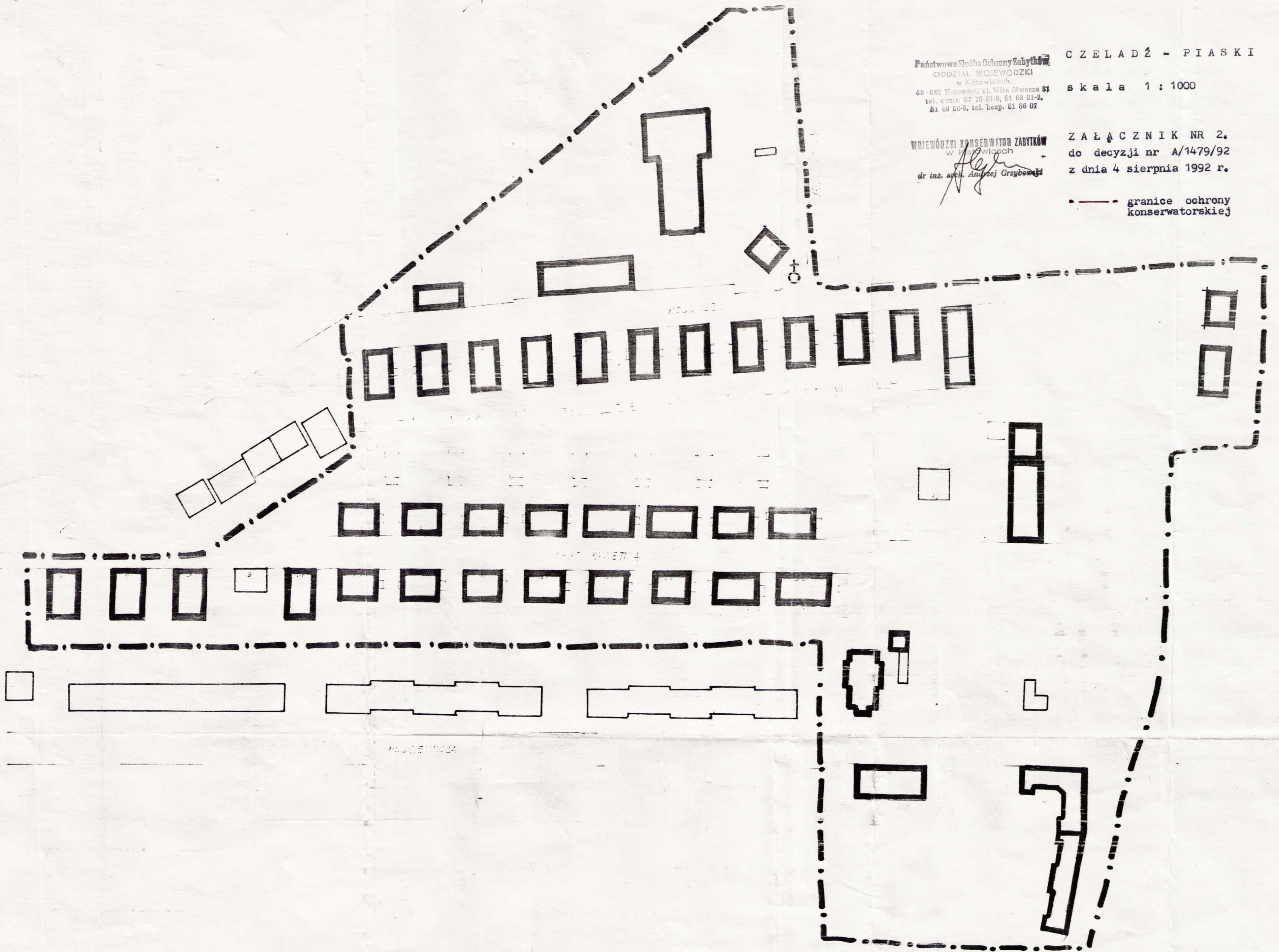
CZELADŹ - PIASKI

skala 1 : 1000

WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW
w Katowicach
dr inż. arch. Andrzej Grzybowski

Z A Ł A C Z N I K N R 2.
do decyzji nr A/1479/92
z dnia 4 sierpnia 1992 r.

— — — — — granice ochrony
konserwatorskiej

CZELADŹ - PIASKI

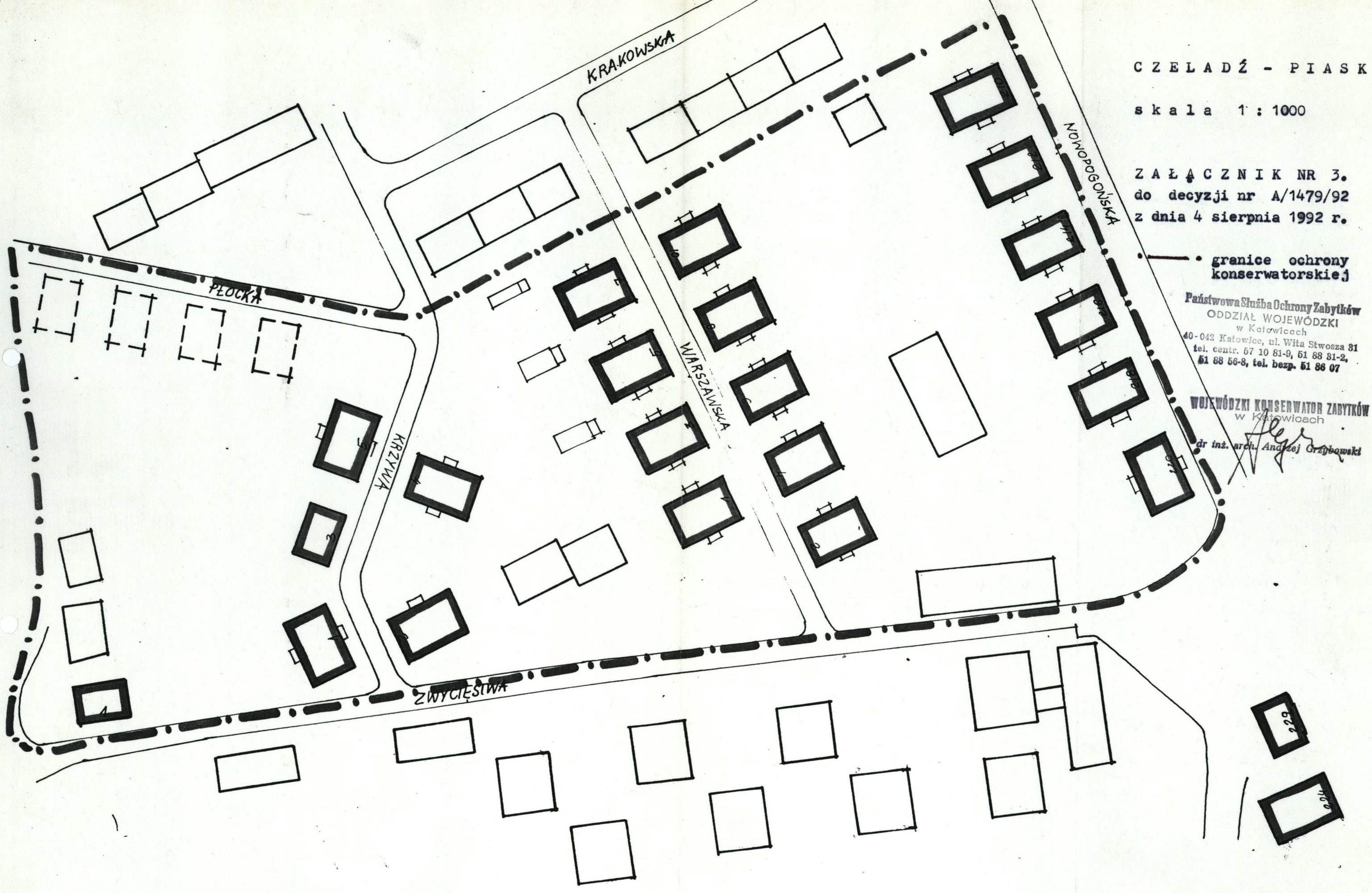
skala 1:1000

Z A Ł A C Z N I K N R 3.
do decyzji nr A/1479/92
z dnia 4 sierpnia 1992 r.

••••• granice ochrony konserwatorskiej

Państwowa Służba Ochrony Zabytków
ODDZIAŁ WOJEWÓDZKI
w Katowicach
40-042 Katowice, ul. Wita Stwosza 81
tel. centr. 57 10 81-9, 51 88 81-2,
51 88 56-8, tel. bezp. 51 88 07

WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW
w Katowicach
dr inż. arch. Andrzej Grzybowski

Państwowa Służba Ochrony Zabytków

ODDZIAŁ WOJEWÓDZKI

w Katowicach

40-042 Katowice, ul. Wita Stwosza 31

tel. centr. 57 10 81-9, 51 88 31-2,

51 88 50-8, tel. korp. 51 86 07

CZELADŹ - PIASKI
skala 1 : 1000

Z A Ł A C Z N I K NR 4.
do decyzji nr A/1479/92
z dnia 4 sierpnia 1992 r.

—••••• granice ochrony
konserwatorskiej

WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW
w Katowicach

dr inż. arch. Andrzej Grzybowski

